

วิวัฒนาการกรมตำรวจไทย

การตำรวจสมัยโบราณ (อดีต - พ.ศ. ๒๔๐๓)

กิจการตำรวจไทยไม่ได้มีการบันทึกประวัติที่แน่นอน แต่ตามหลักฐานและการสันนิษฐานมีผู้ประมาณว่า การตำรวจของไทยเริ่มขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๐๐)^๑ และมีหลักฐานปรากฏให้เห็นเด่นชัดในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. ๑๘๕๑ - ๒๐๓๑) พระองค์ได้ทรงจัดรูปการปกครองในรูปแบบ "จตุสดมภ์" โดยแบ่งงานออกเป็นสี่ฝ่าย คือ เวียง, วัง, คลัง, นา โดยขึ้นต่อสมุหนายกซึ่งทำหน้าที่ฝ่ายพลเรือน^๒ สำหรับงานตำรวจนั้นได้ถูกกำหนดให้สังกัดกับเวียง มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไป ส่วนงานตำรวจหลวงนั้นขึ้นตรงต่อวัง ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับพระเจ้าแผ่นดิน การปฏิบัติกร เป็นไปตามพระราชโองการของพระเจ้าแผ่นดินเพียงพระองค์เดียว^๓

จุดประสงค์สำคัญของการจัดตั้งกิจการตำรวจขึ้นนั้นมีจุดประสงค์เพื่อถวายอารักขาแก่พระมหากษัตริย์และราชบัลลังก์ ส่วนการรักษาความสงบเรียบร้อยต่อสาธารณะชนนั้นเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่รองลงมา เพราะฉะนั้นตำรวจในสมัยนั้นจึงถือว่ามีเกียรติสูงมาก เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่

^๑ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์, "ประวัติตำรวจยุคโบราณ," ส่งเสริมวิชาการ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (สิงหาคม ๒๕๐๔), หน้า ๒๓.

^๒ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์, กฎหมายเดิม ๑ (พระนคร : โรงพิมพ์กองทัพอากาศ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, พ.ศ. ๑๒๐), หน้า ๑๖๕ - ๑๖๖. อ้างใน วินัย ชวนประพันธ์, "อิทธิพลของระบบศักดินา ในการบริหารราชการ," วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม ๒๕๐๐), หน้า ๔๑๖ - ๔๒๐.

^๓ ร.ต.สภ.ศรี พระประสิทธิ์, "การบริหารงานบุคคลกรมตำรวจไทย," (วิทยานิพนธ์แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๑), หน้า ๑๑.

ไกลซึกเบื้องพระยุคลบาท ๕ ดังนั้นบุคคลที่จะเป็นตำรวจได้นั้นต้องคัดเลือกมาจากผู้ที่มีชาติกำเนิดสืบเชื้อสายมาจากตระกูลที่ให้ความสำคัญต่อชาติ และจะต้องเป็นบุคคลที่พระมหากษัตริย์ไว้วางพระราชหฤทัย ๕

กิจการตำรวจที่สังกัดตอเวียงนั้น แบ่งออกเป็นตำรวจภูธรและตำรวจนครบาล โดยมีหลวงวาสุเทพ เจ้ากรมมหาดไทยตำรวจภูธร เป็นหัวหน้า ถือศักดินา ๑,๐๐๐ ไร่ มีขุนพิศลุยแสนเป็นปลัดขวา, ขุนเพชรอินทราเป็นปลัดซ้าย ถือศักดินาคนละ ๒๐๐ ไร่ ส่วนตำรวจนครบาลหรือตำรวจภูพานั้น หลวงเพชรฉลุ เจ้ากรมมหาดไทยตำรวจภูบาล ศักดินา ๑,๐๐๐ ไร่ เป็นหัวหน้า ๖

ต่อมาในสมัยพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. ๒๑๙๔) ได้ปรับปรุงกิจการตำรวจใหม่ โดยจัดองค์การดังต่อไปนี้ ๗

ตำรวจหลวงกลาง

- ขุนเทเพนทร เทพบิดศรีสมุห
- ขุนธรรเจนทร เทพบิดศรีสมุห เจ้ากรม
- หลวงวาสุเทพ เจ้ากรมมหาดไทยตำรวจภูธร
- หลวงเพชรฉลุ เทพ เจ้ากรมมหาดไทยตำรวจภูธร
- หลวงอินทราชิบิดศรีราชรองเมือง เจ้ากรมกองตระเวนขวา
- ขุนเทพฉลุ เจ้ากรมกองตระเวนซ้าย

๕ "ตำรวจไทยพิทักษ์สันติราษฎร์," รวมประชาชาติ, วันเสาร์ที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๔, หน้า ๘.; Shelonglap Davivongsa, The Rationale for Centralization in the Thai Police Department, An Unpublished M.A. (Ann Arbor : Thesis, Michigan State University, 1965), pp. 81-82.

๕ ร.ต.สดศรี พรพระสิทธิ์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๑.

๖ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๕ - ๑๒๐.

๗ "ทำเนียบข้าราชการตำรวจบางตำแหน่งสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์," สังเสริมวิชาการ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔ (พฤศจิกายน ๒๕๐๔), หน้า ๓๘.

จมื่นจงรักษากองคื ตำรวจวังซ้าย
 จมื่นจงรักษากองคื ตำรวจวังขวา
 พระยาอภัยรณฤทธิ์ จางวางตำรวจซ้าย
 พระอนุชิตราชา จางวางตำรวจขวา
 พระมหาเทพเสทนต์รียสมุห เจากรมพระตำรวจในซ้าย
 พระพิเรนทรเทพคืศรีสมุห เจากรมพระตำรวจใหญ่ขวา
 หลวงอินทรเทพคืศรีสมุห เจากรมพระตำรวจใหญ่ซ้าย
 หลวงราชวรินทร์ เจากรมพระตำรวจนอกขวา

ฯลฯ

จากตำแหน่งคิงลาวข้างตนปรากฏว่ามีขุนนางชั้นผู้ใหญ่ที่เป็นที่ไว้วางพระราชนิพนธ์รับตำแหน่ง
 คิงลาวทั้งสิ้น อาทิ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระราชนุชา ในสมัยยังคงรับราชการ
 สนองสมเด็จพระเจ้าตากสินและสมเด็จพระเอกอภัยวงศ์หรือขุนยี่กั เคยได้รับพระยศบางตำแหน่งคิงลาวข้างตน
 มาแล้ว

ตอนอยู่ในสมัยตนกรุงรัตนโกสินทร์ ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ได้เปลี่ยนแปลงไปประกอบไปด้วย^๔

- ๑. จา
- ๒. จมื่น
- ๓. พระตำรวจ ๔ นาย
- ๔. พระตำรวจชั้นผู้น้อย ๔ นาย
- ๕. พระตำรวจ ๑๔ นาย
- ๖. พระยาตำแหน่งสมุหพระตำรวจหลวง
- พระราชมนู
- พระยาราชวัลลภานุสิริ
- พระยาอภัยรณฤทธิ์
- พระยาอนุชิตชาณุชิต

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔ - ๓๕.

จนกระทั่งถึงปลายสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการตำรวจแบบตะวันตก อันเป็นการสิ้นสุดของการตำรวจสมัยโบราณ

การตำรวจสมัยปฏิรูป (พ.ศ. ๒๔๐๓ - พ.ศ. ๒๔๓๕)

๑. ตำรวจนครบาล ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำริจัดตั้งกองตำรวจขึ้น โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้รวมเอากองตระเวนชายขวา เกือบจะรวมกันเป็น "กองตระเวน" ^๘ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๐๔ ได้โปรดเกล้าฯ ให้กับตัน ซามูเอล โจเซฟ เบิร์ด เอ็มส์ (Samuel Joseph Birds Ames) ^{๑๐} ชาวอังกฤษ ซึ่งเดิมเป็นกัปตันเรือเดินทะเลชาวอังกฤษและได้เข้ามาดำเนินการค้าในประเทศไทย เป็นผู้เริ่มงานจัดระบบงานตำรวจในมณฑลกรุงเทพฯ เป็นคนแรกให้ชื่อว่า "กองตำรวจ" ซึ่งในระยะแรกมีบรรดาตำรวจนครบาลส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นแขกมลายูและอินเดียนทั้งสิ้น ^{๑๒} ซึ่งแขกเหล่านี้ก็ลูกน้องเก่าที่เคยทำงานมากับกับตันเอมส์นั่นเอง ในระยะแรกปรากฏว่าประชาชนโดยทั่วไปไม่ได้ให้ความเคารพนับถือหรือเชื่อถือในความสามารถของตำรวจเหล่านี้ ^{๑๓} ภาระหน้าที่ได้แก่การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตนครหลวงตามแบบยุโรป โดยเพิ่งได้

^๘ รายงานประจำปีของกองบัญชาการตำรวจนครบาลประจำปี ๒๕๑๒ (พระนคร, โรงพิมพ์กรมตำรวจ, ๒๕๑๒).

^{๑๐} บุคคลผู้นี้ น่าจะถือได้ว่าเป็นบิดาของตำรวจนครบาลอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะภารกิจของตำรวจหนวอนคืองานรักษาความสงบเรียบร้อยในพระราชอาณาจักร เขตนครหลวง ดังเช่นภารกิจของตำรวจนครบาลในปัจจุบันนั่นเอง และต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็นหลวงรัฐยาภิบาล

^{๑๑} รายงานประจำปีของกองบัญชาการตำรวจนครบาลประจำปี ๒๕๑๒ (พระนคร, โรงพิมพ์ กรมตำรวจ, ๒๕๑๓)

^{๑๒} ร.ต.ต. โตะ บุญรัตนพันธุ์, เรื่องเดิม, หน้า ๒๖๐.; พล.ต.ต.ธีรบุล จิตकारीส์, หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พ.ต.ท. ซี. เอส. ฟอร์ต เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๐ (พระนคร : โรงพิมพ์สว่างศิลป์, ๒๕๑๐), หน้า ๒๒.

^{๑๓} พล.ต.ต. เอื้อ เอมะปาน และประยูทธ สิทธิพันธ์, รวบรวม, พระมหากษัตริย์กับประวัติศาสตร์ตำรวจสยาม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วัชรินทร์การพิมพ์, ๒๕๑๕) หน้า ๕๕.

การป้องกันประเทศเป็นหลักใหญ่ ดังนั้นนโยบายกรมตำรวจจึงต้องดำเนินตามนโยบายการเมืองระหว่างประเทศและทหารด้วยเป็นธรรมดา ๑๔ ก็กิจการตำรวจสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นทรงมีพระบรมราชโองการว่า

"เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใ้โปรดเกล้าฯ ให้มีพนักงานจัดจ้างโปลิศลาดตระเวนรักษาตามแนวถนนกำแพงชั้นนอก ครั้นมาในแผ่นดินปัจจุบันนี้มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระยามหามนตรี ถังทองครี กษัตริย์ สมุหเจ้ากรมพระตำรวจในขวา จัดทหารรักษาแถวถนนในกำแพงชั้นนอกพระบรมมหาราชวังโดยรอบ ให้พระยาอินทราธิบดีสีราชรองเมืองยกโปลิศไปตรวจตรารักษาชั้นนอกกำแพงเมือง ยกโปลิศตรวจตรารักษาชั้นนอกกำแพงเมืองฝั่งตะวันออก ฝั่งตะวันตกนั้นให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดัย กับพระสุริยภักดี เจ้ากรมพระตำรวจสมหนหารชาย จัดจ้างคนเป็นโปลิศรักษาลาดตระเวนระวางโจรผู้ร้าย แต่ยังไม่ให้มีกฎหมายสำหรับโปลิศไว้ เป็นแบบฉบับต่อไปภายหลัง ภายหลังทรงพระกรุณาแก่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ราษฎรทั้งมวล เพื่อจะให้มีความสุข เป็นคุณประโยชน์ต่อไป จึงโปรดเกล้าฯ ให้ท่านเจ้าพระยาภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดี พระยามหามนตรี พระยาศรีสิงหนเทพ พระยาอินทราธิบดีสีราชรองเมือง พระพิเรนทรเทพ พระสุริยาภักดี คัดเลือกกฎหมายโปลิศรักษาตามแถวถนนในกรุงเทพฯ ระวางเหตุการณ์ให้คนพาลชุกชุมเกิดขึ้นแก่บ้านเมืองไป" ๑๕

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ขยายกิจการตำรวจ โดยกำหนดให้มีเขตพื้นที่คลุมตลอดถนนหลวงกรุงเทพฯ และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "กองโปลิศ"

๑๔ เนื่องจากในขณะนั้นประเทศมหาอำนาจตะวันตกต้องการที่จะขยายอาณานิคม และประเทศไทยในขณะนั้นต้องเสียดินแดนตลอดจนสิทธิอันนอกอาณาเขตแก่ชาติมหาอำนาจตะวันตก; พล.ศ.อ. ประเสริฐ รุจิรวงศ์, "ประวัติตำรวจไทยยุคปฏิรูป," ส่งเสริมวิชาการ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (ตุลาคม ๒๕๐๔), หน้า ๕๕.; พ.ศ.ค. แฉว โสคติพันธ์, "ประวัติของตำรวจไทย," (เอกสารประกอบคำบรรยายกองกำกับการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ, ๒๕๐๖), หน้า ๒.

๑๕ พล.ศ.ค. เอื้อ เอมะปาน และประยูพร สิริพิพันธ์, รวบรวม, เรื่อง เกม, หน้า ๕๗ - ๕๘

ในปี พ.ศ. ๒๔๑๖ และไคทรงโปรดเกล้าฯ ให้วางชนมธรรมนิยมในหน้าที่ของตำรวจจะพึงปฏิบัติ และขอบังคับ ตลอดจนการสมัครเข้ารับราชการตำรวจ โดยตรากฎหมายขึ้นมาเรียกว่า กฎหมายโปลิศ รักษาพระนคร ๕๓ ข้อ ในปี จ.ศ. ๑๒๓๙^{๑๖} การชำระคดีต่าง ๆ Inspector General เป็น ผู้อำนาจหน้าที่เด็ดขาดในการรับคดีขอพิจารณากองโปลิศ และในปี พ.ศ. ๒๔๒๐ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อจากกองโปลิศมาเรียกว่า "กองตระเวน" ดังเดิม^{๑๗} ในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ เป็นปีที่ไค ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบราชการบริหารแผ่นดินใหม่ มาเป็นรูปกระทรวง ทบวงกรมเช่นในปัจจุบัน และทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้านรเมศวร์ เสด็จกรมพระนเรศวรพุทธเจ้าทรงตำแหน่ง เสนาบดี กระทรวงนครบาล ทำหน้าที่ควบคุมกิจการในเขตนครหลวง สำหรับกิจการตำรวจนั้นปรากฏ ตามหลักฐานตอนหนึ่งไว้ว่า "...ในราวปี ค.ศ. ๑๘๘๙ (พ.ศ. ๒๔๓๐) เจ้านายองค์หนึ่ง^{๑๘} ผู้ซึ่ง ได้เป็นอัครราชทูตในลอนดอน ได้กลับมาถึงสยามไคทรงพึงพอพระทัยในการงานของตำรวจในงานของ ตำรวจในกรุงลอนดอน (London Metropolitan Police) เมื่อทรงกลับมาถึง เมืองไทยไคทรงรับตำแหน่ง เสนาบดีกระทรวงนครบาล มีอำนาจรับผิดชอบในกิจการตำรวจนครบาลขอแรกที่ทรงกระทำก็คือ ทรงให้ความเห็นว่า ตำรวจควรดำเนินการตามแบบของตำรวจในประเทศอังกฤษ"^{๑๙} ภายหลังที่มีการ ปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินใหม่ขึ้นเอง พระยาอัครราชวรราช เป็น เจ้ากรมกองตระเวน ในปีเดียวกันไคทรงโปรดเกล้าฯ ให้ A.J. Jardine ซึ่งเคยเป็นนายตำรวจในประเทศอินเดียมาแล้ว ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการ และจำนวนนายตำรวจซึ่งอยู่ที่บังคับบัญชาเป็นจำนวน ๓,๐๐๐ คน^{๒๐}

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๓ (ร.ศ.) ภายหลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับจากการเสด็จประพาส สิงคโปร์และบลายูถึงประเทศไทยแล้ว ไคพระราชทานกระแสพระราชดำริแก่พระบรมวงศ์เธอ กรม-

^{๑๖} ร.ต.ท. โตะ บุญยรัตน์พันธุ์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๖๐.

^{๑๗} ร.ต.ส.ศ.ศรี พรประสิทธิ์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๒.

^{๑๘} พระบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรพุทธเจ้า

^{๑๙} ร.ต.อ. หลวงสนิทกุลยารักษ์ (แปล), "เรื่องราวของตำรวจไทย," ตำรวจ, เล่มที่ ๒ ตอนที่ ๓ (กุมภาพันธ์ ๒๔๗๕) อ่างใน พล.ต.ท. เอ็ม.เอ. เอ็ม.เอ. และประยุทธ์ สิริพันธ์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๕

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๗.

พระนเรศวรพุทธ เมื่อครั้งยังดำรงพระยศเป็นพระเจ้าเมืองยาเซอ กรมหมื่นนเรศวรพุทธ ซึ่งทรงว่า
การกระทรวงพระนครบาล^{๒๑} ว่ากิจการตำรวจไทยยังมีค้ำกับตำรวจของสิงคโปร์ ทรงมีพระราชประ-
สงค์จะให้จัดการปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอกับสิงคโปร์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรพุทธจึง
ได้ทรงวางระเบียบจัดกิจการกรมกองตระเวนขึ้นใหม่ โดยกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาต^{๒๒}
และในปี ร.ศ. ๑๐๕ หรือ พ.ศ. ๒๔๓๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรม-
ราชานุญาตให้จัดกรมกองตระเวน โดยค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย ๆ^{๒๓} และในวันที่ ๓
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๓ กรมพระนเรศวรพุทธได้มีหนังสือ "ความเห็นที่จะจัดการกรมกองตระเวน
การกองตระเวนควรรวมตัวเป็นกรมเดียว" โดยสรุปได้ดังนี้คือ รวมราชการกรมกองตระเวนซึ่งเดิม
แบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ การควบคุมอำเภอ ควบคุมกำนันฝั่งซ้ายฝั่งขวา ซึ่งอยู่ในกรมกองตระเวนชาย
กรมกองตระเวนขวา และไปรษณีย์ตระเวนรักษา เป็นกรมกองตระเวน มีอธิบดีหรือจางวาง
(Commissioner) ขึ้นตรงต่อเสนาบดีกระทรวงนครบาล โดยแบ่งส่วนราชการเป็นสองกองดังนี้

๑. กองโตส่วนโทะหลวง ไ้รวมเอาข้าราชการกรมกองตระเวนชายขวามารวมกันเป็น
กรมเดียวกัน ทำหน้าที่บังคับบัญชาอำเภอ กำนัน และคนสอดแนมตลอดแขวงกรุงเทพฯ สำหรับเป็น
ผู้พิจารณาโตส่วนสืบจับโจรผู้ร้าย ซึ่งกระทำการลงละเมิดพระราชอาญาโทะหลวงส่งศาลสถิตย์ยุติ-
ธรรมให้พิจารณาตามกฎหมาย และมีสายการบังคับบัญชาดังต่อไปนี้^{๒๔}

- ก. เจากรม (Chief Superintendent)
- ข. ปลัดกรม (Superintendent)
- ค. นายเวร (Chief Clerk)
- ง. สารวัตรสอดแนม (Inspector of Detective)
- จ. นายตรวจ (Detective Sergeants)

^{๒๑} ในขณะนั้นเรียกชื่อว่า กอมนิตตี กรมพระนครบาล

^{๒๒} กุรายละเอียดยใน ภาคผนวก ๑.

^{๒๓} พล.ต.ต.เอื้อ เอมะปาน และประยูทธ สิทธิพิมพ์, รวบรวม, เรื่องเดิม, หน้า ๗๔.

^{๒๔} กุรายละเอียดยใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔ - ๑๑๐.

๒. กองรักษา มีหน้าที่ลาดตระเวนและรักษาพระนครมีใหญ่หนึ่งผู้ใดกระทำการล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมาย โดยแบ่งสายการบังคับบัญชาดังนี้ ๒๕

- ก. เจ้ากรม (Chief Superintendent)
- ข. ปลัดกรม (Superintendent)
- ค. สมุหบัญชีใหญ่ (Accountant)
- ง. นายเวร (Chief Clerk)
- จ. สารวัตรใหญ่ (Chief Inspector)
- ฉ. สารวัตรแขวง (Inspector of Divisions)

ฯลฯ

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งศาลกรมกองตระเวนขึ้นเพื่อชำระคดีต่าง ๆ ที่บุคคลกระทำความผิดกฎหมายไปผิด ๒๖ ในปี ๒๔๔๐ ได้มีการปรับปรุงการจัดระเบียบงานใหม่ โดยแบ่งออกเป็น ๔ กอง ๒๗

- ๒.๑ กองบัญชาการ
- ๒.๒ กองคลัง
- ๒.๓ ยกกระบัตร
- ๒.๔ กองตรวจบัญชีโจรผู้ร้าย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เรื่องหมายตราโล่ให้กับคามไซว เป็นดวงตราสัญลักษณ์ประจำกรมตระเวน จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๖ ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งบรรดาศักดิ์นายตำรวจที่สังกัดกรมกองตระเวน กระทรวงนครบาลดังต่อไปนี้ ๒๘

๒๕ คูรายละเอียดใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๑ - ๒๐๕.

๒๖ ร.ต.ค. โตะ บุญยรัตพันธุ์ เรื่องเดิม, หน้า ๖๖๐.

๒๗ กรมตำรวจ, "กิจการตำรวจสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ," (พิมพ์เนื่องในงานพิธีพระราชทานเพลิงศพ พ.ศ.อ.พระยาถกลศิลป์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๕).

๒๘ "ทำเนียบข้าราชการตำรวจบางตำแหน่งสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์," เรื่องเดิม, หน้า ๓๔ - ๕๓.

มร. อีริก เซนต์ เย. ลอซัน ยูนิ้งคัมการ (อิมิต)

มร. เออร์เนสต์ วุกเมน ครัวตเคอร์ รองยูนิ้งคัมการ

ตำแหน่งอื่น ๆ ได้แก่ เจ้ากรมแห่งบางรัก, ราชวัง, ปลัดกรม, สारวัครใหญ่, สारวัคร-
ชายชวา เป็นต้น

นายอีริก เซนต์ เย. ลอซัน (Erik Saint J. Lowson) ยูนิ้งคัมการโครงการตำรวจนครบาล
และจัดตั้งเวิร์ตตำรวจและตำรวจส่วนกลางขึ้น เพื่อช่วยเหลือตำรวจท้องที่ จ. เวิร์ตตำรวจมีหน้าที่ตรวจ
ราชการฝ่ายปกครอง ตลอดจนสอดส่องระเบียบการงานในอำเภออีกด้วย ^{๒๘}

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้โปรดเกล้าฯ ให้รวมกรมกองตระเวนกับกรมตำรวจภูธรเข้า
ด้วยกันในวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๕๕ เป็นกรมกองตระเวนและกรมตำรวจภูธร

๒. ตำรวจภูธร ในเขตพื้นที่นอกนครหลวงหรือหัวเมือง การไต่สวน, สอบสวน และการจับกุม
ผู้กระทำความผิดทางอาญานั้นเดิมเป็นหน้าที่ของ "เพชฎาจาเมือง" ^{๓๐} เป็นผู้จับกุมผู้กระทำความผิด โดย
การใช้สารตราไปเกาะตัวมา ถ้าท้องที่ใดมีใจราษฎรชุกชุมก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งข้าหลวง
ถือสารตราออกไปตั้งกองปราบปรามพิจารณาสอบสวนเป็นครั้งคราว ^{๓๑}

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๑๘ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดเกล้า
ให้นาย เอ.เจ. ยากิน (A.J. Jadine) ชาวอังกฤษ จัดตั้งตำรวจภูธรขึ้นใหม่มีลักษณะงานที่ทันสมัยขึ้น
ในรูปของ "ทหารโปลิศ" ^{๓๒} สำหรับทำหน้าที่รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยในส่วนภูมิภาค โดย
การป้องกันรักษาชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรในภูมิภาค กับการรักษาการคมนาคมทั้งทางน้ำทางบก รวม
ทั้งทางรถไฟ ซึ่งขณะนั้นกำลังก่อสร้างอยู่ บางครั้งกองตำรวจก็ยังปฏิบัติภารกิจในการรักษาชายแดน
ตลอดจนสามารถปฏิบัติการทางทหารได้ในขณะเดียวกันอีกด้วย กิจการตำรวจภูธรในช่วงนี้ได้เริ่มรับ

^{๒๘} พ.ศ.ศ. แฉว โสคติพันธ์ เรื่อง เกม, หน้า ๔.

^{๓๐} ร.ศ.ศ. โตะ บุญยรัตพันธ์ เรื่อง เกม, หน้า ๖๖๓.

^{๓๑} เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

^{๓๒} ร.ศ.ศ. สดศรี พรประสิทธิ์ เรื่อง เกม, หน้า ๑๒.

เอาวินัยในการบังคับบัญชาตลอดจนมีความสัมพันธ์กับทหารอย่างใกล้ชิด โดยมีร้อยเอก ยี. เซา (G. Schau)^{๓๓} ชาวเดนมาร์ก เป็นผู้อำนวยการ ในพ.ศ. ๒๔๒๐ ได้เปลี่ยนจากทหารโปแลนด์ เรียกชื่อใหม่ว่า "กรมกองตระเวนหัวเมือง"^{๓๔} ในปี ร.ศ. ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๔๐) ได้ทรงมีพระราชดำริให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยจัดตั้งตำรวจภูธรในแต่ละมณฑลขึ้นตามลำดับดังต่อไปนี้^{๓๕}

พ.ศ. ๒๔๔๐	กองตำรวจภูธรมณฑลปราจีนบุรี
พ.ศ. ๒๔๔๑	กองตำรวจภูธรมณฑลกรุงเก่า
พ.ศ. ๒๔๔๒	กองตำรวจภูธรมณฑลนครชัยศรี, นครราชสีมา, ราชบุรี, พายัพ และจัดตั้งกองตระเวนรักษาทางรถไฟสายเหนือ เช่นเดียวกับกองตระเวนรักษาทางรถไฟสายโคราชซึ่งจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗
พ.ศ. ๒๔๔๓	กองตำรวจภูธรมณฑลอุดร, นครสวรรค์, กองตระเวนรักษาทางสายเพชรบุรี
พ.ศ. ๒๔๔๔	กองตำรวจภูธรมณฑลนครราชสีมา, ปัตตานี, พะเยา, โฉม
พ.ศ. ๒๔๔๕	กองตำรวจภูธรมณฑลฉะเชิงเทรา
พ.ศ. ๒๔๔๗	กองตำรวจภูธรมณฑลชุมพร
พ.ศ. ๒๔๔๘	กองตำรวจภูธรมณฑลเพชรบูรณ์
พ.ศ. ๒๔๔๙	กองตำรวจภูธรมณฑลจันทบุรี
พ.ศ. ๒๔๕๑	กองตำรวจภูธรมณฑลภูเก็ต

จากมณฑลแบ่งหน่วยย่อยเป็นระดับจังหวัดและอำเภอ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ ทรงโปรดเกล้าฯ

^{๓๓} ร.อ. ยี เซา (G. Schau) ขณะก่อนที่จัดตั้งกองตำรวจภูธรนั้น ดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการทหาร และได้ถูกเลือกเป็นผู้บังคับบัญชาและสถาปนากองตำรวจภูธรใหม่นี้

^{๓๔} ร.ต. สกศรี พรประสิทธิ์ เรื่อง เกม, หน้า ๑๒.

^{๓๕} เรื่อง เกี่ยวกับหน้าเดียวกัน; ร.ต.ต. โตะ บุญยรัตพันธุ์ เรื่อง เกม, หน้า ๒๒๓.

ให้เปลี่ยนชื่อและตั้ง "กรมตำรวจภูธร" ขึ้น โดยโปรดเกล้าฯ ให้มีหน้าที่ทำการ เป็นพลตระเวน
 ทั่วเมือง ^{๓๖} ปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนพลตำรวจและโรงเรียนนายหมวด
 หรือโรงเรียนนายร้อยตำรวจขึ้นที่จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. ๒๔๔๗ โดยย้ายที่ตั้งที่ตำบลห้วยจรเข้
 จังหวัดนครปฐม ^{๓๗} อันเป็นต้นกำเนิดของโรงเรียนนายร้อยตำรวจปัจจุบัน ส่วนในระบอบนายตำรวจ
 ชั้นประทวนนี้ ได้วางระเบียบการเกณฑ์คนเข้าเป็นตำรวจภูธร โดยขออนุมัติใช้พระราชบัญญัติการเกณฑ์
 ทหารในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ ^{๓๘} ในปี ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๕๒) ได้กำหนดยศข้าราชการกรมตำรวจ
 ไว้ดังนี้

นายพลตรี พระยาวาสุเทพ เจ้ากรม

พันเอก พระเพชรอินทรา ปลัดกรมขวา

นอกจากนี้ มีตำแหน่ง ผู้ตรวจการสมุหบัญชี, ยกกระบัตร, ผู้บังคับการมณฑล ฯลฯ เป็นต้น ^{๓๙}
 ในขณะที่เดียวกันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ ๖ ได้ทรงจัดตั้งพระตำรวจหลวงขึ้นอีกหน่วยงาน
 หนึ่งภายในพระราชวัง ขึ้นต่อกรมพระตำรวจ กระทรวงวัง ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ก็มีตำแหน่งดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระตำรวจเอกพิเศษ

พระตำรวจโทพระยาราชวัลลภานุสิษฐ์ สมุหพระตำรวจ

พระตำรวจตรีพระยาราชมนู ผู้ช่วยสมุหพระตำรวจ

นายตำรวจโทจาซ่านี ท้าวถ่าน นายเวร

ฯลฯ

^{๓๖} กุพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร
 เจ้าอยู่หัว ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๔๔

^{๓๗} ร.ต.สกลศรี พรประสิทธิ์ เรื่อง เติม, หน้า ๑๔.

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๒

^{๓๙} "ทำเนียบข้าราชการตำรวจบางตำแหน่งสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์,"
 เรื่อง เติม, หน้า ๓๔ - ๔๓.

และได้แบ่งกองกำลังออกเป็นหมวดมีหัวหน้าหมวดรับผิดชอบ ๘๐

๓. กรมตำรวจภูธรและกรมพระตำรวจนครบาล ทรงโปรดเกล้าฯ ให้กรมกองตระเวน หรือตำรวจพระนครบาลซึ่ง เดิมขึ้นอยู่กับกระทรวงนครบาลและกรมตำรวจภูธรซึ่ง เดิมสังกัดกระทรวงมหาดไทย รวมกันเป็นกรมกรมเดียว ๘๑

กล่าวโดยสรุปคือ โปรดเกล้าฯ ให้เรียกชื่อกรมตำรวจใหม่ว่า "กรมตำรวจภูธรและกรม-พลตระเวน" ต่อมาปลายปีเดียวกันนั้นเองได้เปลี่ยนเรียกชื่อใหม่ว่า "กรมตำรวจภูธรและกรมตำรวจพระนครบาล" ขึ้นตรงต่อกระทรวงนครบาล ๘๒ นอฉิมศักดิ์ควบคุมแทนพระยาวาสุเทพ ซึ่งได้ลาออกจากราชการกลับประเทศเดนมาร์ก และมหาอำมาตย์โท อี. กัมเบิล ยู. ลอสัน ไทแก พลโทพระวรวงศ์-เธอพระองค์เจ้าคำรบ และในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้ส่งคนไปศึกษาทางคานักิจการตำรวจต่างประเทศ ในปีนี้เองได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระยาอชิกรณประกาศ (หลุย จาติกวณิช) ดำรงตำแหน่งบัญชา-การตำรวจนครบาลคนแรกของตำรวจนครบาล ๘๓ ในปี ๒๔๖๕ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อ กรมตำรวจภูธรและกรมตำรวจพระนครบาลเป็น "กรมตำรวจภูธร" ขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้เพราะในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้มีการยุบกระทรวงนครบาล ๘๔ โดยมีตำแหน่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ นายพลโท พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าคำรบ อธิบดี พันโท หม่อมเจ้าวงศ์นิรชร ผู้ช่วยอธิบดี พ.ศ.ศ. หลวงกลาดกลางสมร ประจำแผนกปราบโจรผู้ร้ายหัวเมือง

๘๐ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

๘๑ คูรายละเอียดใน ภาคผนวก ๒. และภาคผนวก ๓.

๘๒ ร.ต.ต. โตะ บุญยรัตพันธุ์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๓ - ๕.; ตำรวจไทยพิทักษ์สันติ-ไทรราชบุรี," เรื่องเดิม, หน้า ๕.

๘๓ คำว่าบัญชาการตำรวจนครบาลก็ได้เริ่มใช้เป็นทางการหรือตามกฎหมายสืบแต่นั้น เป็นต้นมา

๘๔ ร.ต.ต. โตะ บุญยรัตพันธุ์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๓ - ๕.; "ตำรวจไทยพิทักษ์สันติ-ไทรราชบุรี," เรื่องเดิม, หน้า ๕.

และยังมีตำแหน่งต่าง ๆ อาทิเช่น เจ้ากรมสารบรรณ, ปลัดกรม, นายเวรวัง, นายเวร-
รับส่ง ฯลฯ ^{๔๕}

ภาระหน้าที่ที่ยังคงแบ่ง เป็นสองฝ่ายเช่นเดิม คือ ตำรวจนครบาลทำหน้าที่จับกุมและไต่สวน,
และตำรวจภูธรทำหน้าที่จับกุมแล้วส่งให้อำเภอเป็นผู้ไต่สวน ในสมัยปลายรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗
ได้มีการปรับปรุงกิจการตำรวจบางประการ อาทิตั้งจเรตำรวจ, จัดตั้งตำรวจส่วนกลาง (สอบสวน-
กลางในปัจจุบัน) และตำรวจภูบาลซึ่งทำหน้าที่แบมตำรวจสันติบาล ซึ่งส่วนใหญ่โอนมาจากทหาร ^{๔๖}

การตำรวจสมัยปฏิรูป (พ.ศ. ๒๔๐๓ - พ.ศ. ๒๔๗๕) นี้ปรากฏว่ามีอธิบดีกรมตำรวจที่เป็น
คนไทยถึงต่อไปนี้

๑.) พลโท พระวรวงศ์เชษฐพระองค์เจ้าคำรบ (พ.ศ. ๒๔๕๔ - พ.ศ. ๒๔๗๑)

๒.) พล.ต.ท. พระยาอดิกรรณประกาศ (พ.ศ. ๒๔๗๑ - พ.ศ. ๒๔๗๕)

ภายหลังนี้การ เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา การตำรวจสมัยปฏิรูปก็ได้
สิ้นสุดลง

การตำรวจสมัยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๔๗๕ - พ.ศ. ๒๕๖๕)

ภายหลังจากการ เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช พ.ศ. ๒๔๗๕
กรมตำรวจได้มีการ เปลี่ยนแปลง โครงสร้างในลักษณะที่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแก้ไขโดยนำวิทยาการ
สมัยใหม่เข้ามาใช้มากยิ่งขึ้น และได้เปลี่ยนชื่อจาก "กรมตำรวจภูธร" เป็น "กรมตำรวจ" ดังเช่นใน
ปัจจุบัน ^{๔๗} โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็น ^{๔๘}

^{๔๕} "ทำเนียบข้าราชการตำรวจบางตำแหน่งสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์,"
เรื่อง เติม, หน้า ๓๔ - ๔๓

^{๔๖} พล.ต.อ. เม้า ศรียานนท์, "เหตุการณ์ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองและการชิงอำนาจ
ระหว่างบุคคลากร," ในสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, เรียบเรียง, เมืองแรกประชาธิปไตย
(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๑๓๔, ๑๖๖.

^{๔๗} คูรายละ เอียคโย ภาคผนวก ๔.

^{๔๘} คูรายละ เอียคโย ภาคผนวก ๔.

๑. หน่วยงานส่วนกลางและสำนักบริหารของอธิบดีกรมตำรวจ
๒. ตำรวจนครบาล
๓. ตำรวจภูธร
๔. ตำรวจสันติบาล

กิจการตำรวจได้รับการปรับปรุงและขยายภารกิจกว้างขวางมากยิ่งขึ้นในสมัยที่ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ อาทิ การจัดตั้งตำรวจรถไฟ, ตำรวจดับเพลิง, ตำรวจยานเกราะ, ตำรวจสุนัข ฯลฯ โดยแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจออกเป็น ^{๔๕}

๑. กองบัญชาการ
 - ๑.๑ ส่วนส่วนกลาง
 - ๑.๒ นครบาล
 - ๑.๓ ภูธร
๒. กองบังคับการ
 - ๒.๑ กองพิเศษ
 - ๒.๒ กองทะเล เบียน

ฯลฯ

หลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไข เพิ่มการแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจในส่วนย่อย แต่หลักการใหญ่ ๆ ก็ยังคงแบ่งตำรวจออกเป็นสามส่วนเช่นเดิม เพียงแต่ขยายงานให้กว้างออกไป ตามปริมาณและความเจริญเติบโตทางวิชาการ จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ กรมตำรวจได้แบ่งส่วนการบริหารงานกรมตำรวจเป็น ๕ ส่วนคือ ^{๕๐}

^{๔๕} คุรุยละ เอียคิน ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องกำหนดหน่วยงาน เขตอำนาจการ-
รับผิดชอบและ เขตพื้นที่การปกครองของหน่วยราชการในกรมตำรวจ, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๗๖
ตอนที่ ๒๓ (๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔), หน้า ๑๕๕๖ - ๒๐๓๗

^{๕๐} "พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๐๔,"
ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ ๘๖ ตอนที่ ๗๖ ฉบับพิเศษ (๒ กันยายน ๒๕๐๔), หน้า ๗ - ๓๗.

- ๑. หน่วยงานขึ้นตรงต่อกรม
- ๒. กองบัญชาการสอบสวนกลาง
- ๓. กองบัญชาการตำรวจนครบาล
- ๔. กองบัญชาการตำรวจภูธร
- ๕. กองบัญชาการศึกษา

ภายหลังจากปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมการแบ่งส่วนราชการกรม-
ตำรวจอีกหลายครั้ง ๕๑ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๑๕ คณะปฏิวัติได้ออกประกาศคณะปฏิวัติที่ ๑๓๐ เพิ่ม
แก้ไขการแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจดังนี้ ๕๒

- ๑. หน่วยงานขึ้นตรงต่อกรม
- ๒. กองบัญชาการตำรวจนครบาล
- ๓. กองบัญชาการตำรวจภูธร
- ๔. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
- ๕. กองบัญชาการศึกษา
- ๖. กองบัญชาการสอบสวนกลาง

๑. หน่วยงานขึ้นตรงต่อกรม แบ่งสายงานออกเป็น ๑๖ หน่วยงานด้วยกันคือ

- ๑.๑ สำนักงานเลขานุการกรม เป็นศูนย์ที่รับและแยกงานที่มาถึงกรมตำรวจให้หน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการประสานงานพร้อมทั้งควบคุมสถิติงานที่หน่วยงานต่าง ๆ ทำ และรวมถึงงาน
ทะเบียน ผลงานประชาสัมพันธ์ ตลอดจนคำเนิงานที่อธิบดี รองอธิบดี และผู้ช่วยอธิบดีสั่งการเป็นพิเศษ
- ๑.๒ สำนักงานจรเรตำรวจ ทำหน้าที่ตรวจราชการ ให้คำแนะนำแก่ข้าราชการและหน่วย
ราชการของกรมตำรวจ โดยเฉพาะเรื่องวินัย

๕๑ อาทิ ประกาศคณะปฏิวัติที่ ๓๘/๒๕๑๕, ๑๐๘/๒๕๑๕, ๑๑๘/๒๕๑๕ เป็นต้น.

๕๒ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๓๐ เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ
กรมตำรวจ, กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๑๕, ราชกิจจานุเบกษา แผนกฤษฎีกา เล่มที่ ๘๘ ตอนที่ ๖๖
ฉบับพิเศษ (๒๕ เมษายน ๒๕๑๕), หน้า ๑ - ๒๓.

๑.๓ กองคดี มีภาระกิจในคาบเกี่ยวกับคดี รวมทั้งมีหน้าที่ในการพิจารณาลงโทษทัณฑ์ข้าราชการตำรวจทั่วไป

๑.๔ กองคดีศาลแขวง มีหน้าที่พิจารณาสำนวนการสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง ฯ ความคุมอำนาจการฟ้องคดีอาญา ดำเนินการประสานงานระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการและศาล รวบรวมและประมวลสถิติคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง ฯ ให้คำปรึกษาและพิจารณาขอหารือของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการสอบสวนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีโดยทั่วไป

๑.๕ กองการเงิน รับผิดชอบเกี่ยวกับบัญชีและการเงินพร้อมทั้งการตรวจสอบบัญชีการเงินของหน่วยราชการในกรมตำรวจทั้งหมด

๑.๖ กองพลานามัย มีหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ เบิกจ่ายของใช้ภายในกรมตำรวจ ตลอดจนการจัดส่งสัมภาระ

๑.๗ กองตรวจคนเข้าเมือง ทำหน้าที่ปฏิบัติและรับผิดชอบรวมทั้งการวางระเบียบในการตรวจตราบุคคลและพาหนะทั้งปวงที่เข้ามาสู่ราชอาณาจักรและออกไปนอกราชอาณาจักร รวมทั้งการตรวจตราบุคคลที่กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการ กักขังและ เด็กหญิง

๑.๘ กองการต่างประเทศ ปฏิบัติการเกี่ยวกับราชการต่างประเทศ ตลอดจนการดำเนินงานต่าง ๆ ของตำรวจสากล

๑.๙ กองวิจัยและวางแผน ทำหน้าที่ประมวลสถิติเรื่องราว คำร้อง นำมาวิจัยเพื่อวางแผนป้องกันอาชญากรรมต่าง ๆ ให้ลดจำนวนลงหรือให้หมดสิ้นไป

๑.๑๐ กองการสื่อสาร ทำหน้าที่จัดเก็บเรื่องมีสื่อสารประเภทต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกับหน่วยอื่นในการปราบปรามอาชญากรรม

๑.๑๑ กองวิชาการ มีหน้าที่ดำเนินการห้องในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวบรวมวิชาการ ตลอดจนประมวลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่กับกรมตำรวจ

๑.๑๒ กองแพทย์ ทำหน้าที่ตรวจรักษาพยาบาลผู้ป่วยผดุงครรภ์และปรุงยาไว้จ่าย รวมทั้งเวชภัณฑ์และเครื่องมือแพทย์ใช้ในหน่วยต่าง ๆ ของกรมตำรวจ จัดหน่วยพยาบาลเคลื่อนที่เพื่อไปช่วยปฏิบัติราชการพิเศษนอกสถานที่ตามความจำเป็น

๑.๑๓ กองสวัสดิการ รับผิดชอบ เกี่ยวกับสวัสดิการของข้าราชการตำรวจทั่วไป รวมทั้ง
ราษฎรที่เสียชีวิตในขณะปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติราชการ

๑.๑๔ กองทะเบียนทางคิวและภาษีอากร มีหน้าที่ในเรื่องทะเบียนคนต่างคิว และมี
หน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายภาษีอากร ฝ่ายสรรพากรและศุลกากร

๑.๑๕ กองบังคับการ ปฏิบัติการบังคับคำสั่งของชั้นสูงและสนับสนุนทางการให้กับหน่วยต่าง ๆ
ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายและผู้ออกการร้าย รวมทั้งงานบรรเทาสาธารณภัยอีกด้วย

๑.๑๖ กองบังคับการตำรวจบรรเทาสาธารณภัย มีหน้าที่ป้องกัน, ระงับ และให้การ
ช่วยเหลือประชาชนในกรณีที่เกิดภัยต่าง ๆ ขึ้น เช่น อัคคีภัย, วาตภัย, อุทกภัย เป็นต้น

๒. กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจรักษาความสงบเรียบร้อยและ
ความปลอดภัย โดยการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายตลอดจนการจราจรภายในเขตจังหวัด
กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งหน่วยงานออกเป็น ๒ ฝ่ายด้วยกันคือ

๒.๑ ฝ่ายอำนวยการและฝ่ายบริหาร

๒.๒ ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย

๒.๑ ฝ่ายอำนวยการและฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ในการอำนวยการและบริหารงาน ตลอดจน
ให้การสนับสนุนฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยประกอบไปด้วย

ก. หน่วยงานภายในกองบัญชาการ เป็นหน่วยงานระดับแผนกขึ้นตรงต่อกองบัญชาการ ๆ
หรือเรียกว่างานฝ่ายสถาป มีหน้าที่ทางด้านธุรการและเทคนิค การควบคุมตรวจตราติดตามผลงาน
แนะนำวางแผนและประสานงานกับตำรวจท้องที่และหน่วยงานอื่น ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการของหน่วยดังกล่าว
เป็นไปตามนโยบายที่ถูกต้อง เกิดประสิทธิภาพและอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน แผนกงานเหล่านี้ได้แก่

แผนกกลาง

แผนกคดีและวินัย

แผนกเงินและพัสดุ

แผนกสถิติและวิจัยและแผนกการ

แผนกทะเบียนประวัติ

แผนกสวัสดิการ

ข. กองกำกับการรณวิทย์และศูนย์รวมชาว ทำหน้าที่ เป็นศูนย์รับส่งข่าวสารทั้งที่รายงาน มาจากรณวิทย์นครบาล สถานีตำรวจ และประชาชน หรือเรียกกันว่าเป็นศูนย์รวมชาวของกองบัญชาการ ตำรวจนครบาล เป็นศูนย์สั่งการควบคุมการตรวจท้องที่และควบคุมเหตุการณ์ของ รณวิทย์ที่ออกปฏิบัติการ จัดส่งรณวิทย์ออกตรวจตราในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ช่วยเหลือตำรวจท้องที่ในด้านการปราบปราม และกรณีเพลิงไหม้

ค. กองกำกับการสุนัขตำรวจ ทำหน้าที่ฝึกหัดและนำสุนัข เข้าปฏิบัติการในการติดตามผู้ ก่อการวาทธูการรม คนหาสิ่งของที่ยึดกฎหมาย ฯลฯ

ง. กองกำกับการรักษาสถานที่ มีหน้าที่รักษาสถานที่สำคัญของทางราชการ เช่น รักษาการณวิ้งสวนจิตรลดาหลวง ซึ่งเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ บรมราชินีนาถ, วิังสระประทุม, กรมตำรวจ, กรมตำรวจ, วิังปารุสกวัน, โรงไฟฟ้านครหลวง และอื่น ๆ ตามความจำเป็น รวมทั้ง เป็นหน่วยงานสำหรับระดมเสริมช่วยกำลังตำรวจท้องที่รักษา ความสงบเรียบร้อยตามควรแก่โอกาส เช่น การเดินขบวนและการปราบปรามการจลาจล เป็นต้น

จ. กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน มีภาระหน้าที่ในงานเกี่ยวกับการออก ตรวจตราจับกุมเด็กและเยาวชนที่ทำผิดกฎหมาย การติดตามหาเด็กและเยาวชนกลับบ้าน งาน เกี่ยวกับการสอดส่อง เด็กนักเรียนที่หนีโรงเรียน ช่วยเหลือนำเด็กกำพร้า เปรื่อนจรจัด อนาคต สงกรม- ประชาสงเคราะห์ สนับสนุนจิตใจแก่ประชาชนที่มีจิตศรัทธาช่วยเหลือเด็กในที่ยากจนในแหล่ง เสื่อมโทรม แบ่งหน่วยงาน เป็น ๓ แผนก คือ

- แผนกงานกลางและสถิติ
- แผนกสืบตรวจตราและควบคุม
- แผนกสงเคราะห์และคุ้มครอง

ฉ. กองบังคับการตำรวจจราจร ทำหน้าที่ เกี่ยวกับการจราจรภายในท้องที่ของนครทั่ว กรุงเทพมหานคร ใดแก่อำนวยความสะดวกปลอดภัยในด้านการจราจรทางบกภายใน เขตพื้นที่กรุงเทพ-มหานคร การตรวจพิสูจน์เครื่องหมายรถ เครื่องกล ส่วนประกอบ ตลอดจนค้นคว้าหาข้อเสียของ รถยนต์ รวมทั้งงานตำรวจจราจร

๒.๒ ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปราม สืบสวนสอบสวนอาชญากรรมภายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งหน่วยงานออกได้ดังนี้คือ

ก. กองบังคับการตำรวจนครบาลเหนือ แบ่งออกเป็น ๒ กองกำกับการคือ กองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจนครบาลเหนือ และกองกำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑ - ๕ มีเขตพื้นที่คลุมบริเวณชึกคานเหนือทั้งหมดของ เขตพระนคร มีสถานีตำรวจ ๑๖ สถานี และ ๓ กิ่งสถานี

ข. กองบังคับการตำรวจนครบาลใต้ แบ่งออกเป็น ๕ กองกำกับการคือ กองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจนครบาลใต้ และกองกำกับการตำรวจนครบาลที่ ๒ - ๕ มีเขตพื้นที่ชึกคานใต้ทั้งหมดของ เขตพระนคร มีสถานีตำรวจอยู่ในสังกัด ๑๓ สถานี และ ๑ กิ่งสถานี

ค. กองบังคับการตำรวจนครบาลธนบุรี แบ่งออกเป็น ๕ กองกำกับการคือ กองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจนครบาลธนบุรี และกองกำกับการตำรวจนครบาลที่ ๑๐ - ๑๓ มีพื้นที่คลุมบริเวณเขตธนบุรีทั้งหมด มีสถานีตำรวจอยู่ในสังกัด ๒๖ สถานี และ ๔ กิ่งสถานี

๓. กองบัญชาการตำรวจภูธร ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๓๐ โดยประกาศแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๐๔^{๕๓} ในส่วนของกองบัญชาการตำรวจภูธรนั้นได้กำหนดให้กองบัญชาการตำรวจภูธรแบ่งส่วนราชการออกเป็น ๒ ฝ่าย ดังต่อไปนี้คือ^{๕๔}

๓.๑ ฝ่ายอำนวยการตำรวจภูธร ทำหน้าที่อำนวยการและให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่ตำรวจภูธรทั่วประเทศ โดยแบ่งหน่วยงานออกเป็น ๕ กองกำกับการคือ

ก. กองกำกับการกำลังพล

ข. กองกำกับการการข่าว

^{๕๓} ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๓๐ เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๐๔ เรื่องแก้ไขเพิ่มเติม, หน้า ๑ - ๓.

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑ - ๓.

- ค. กองกำกับการยุทธการ
- ง. กองกำกับการสงกำลังบำรุง
- จ. กองกำกับการปราบปรามภูธร

๓.๒ กองบังคับการตำรวจภูธร เขต ๑ - ๕ มีหน้าที่บังคับบัญชาควบคุมวางแผนประสานงาน และฝึกอบรมตำรวจทั่วไปที่อยู่ภายในเขตการบังคับบัญชา ตลอดจนถึงการอำนวยความสะดวก การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม โดยแบ่งออกเป็นระดับกองกำกับการดังนี้

ก. กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนป้องกันปราบปราม อาชญากรรมในเขตท้องที่ความรับผิดชอบของตน แต่ละกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด แบ่งออกเป็น สถานีตำรวจภูธรอำเภอ, สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอ, สถานีตำรวจภูธรตำบล, ตำรวจหมู่บ้าน

ข. กองกำกับการตำรวจวิทยุการเขต ๑ - ๕ ขึ้นตรงตอกองบังคับการตำรวจ- ภูธรเขต ส่วยงานทางวิชาการขึ้นตรงต่อศูนย์วิชาการสอบสวนกลาง หรือหัวหน้ากองทะเบียนประวัติ อาชญากรรม

๔. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีภาระหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยทั่วราชอาณาจักร ป้องกันปราบปรามการก่อการโอบงบ อาชญากรรมและยาเสพติดให้โทษ กำเนิการทาง การข่าว การพัฒนาชาวเขา และประชาชนที่อยู่ห่างไกลการคมนาคม เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ ให้การ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยฝึกอบรมใน เรื่องการป้องกันปราบปรามก่อความโอบงบ และช่วยเหลือผู้ประสบภัย ปราบปรามผู้ก่อการร้าย ปฏิบัติการร่วมกับฝ่ายทหารและส่วนราชการอื่น ๆ ในการป้องกันราชอาณาจักร ปกครองบังคับบัญชาหน่วยที่อยู่ในสังกัด กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ก่อตั้งขึ้นตามประกาศ คณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๓๐ โดยแบ่งส่วนการบังคับบัญชาออกเป็นดังนี้ ๕๕

๔.๑ กองกำกับการสนับสนุนทางอากาศตำรวจตระเวนชายแดน แบ่งเป็น ๔ แผนก ๕ กองร้อย ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดนภาคพื้นดิน ตลอดจนการขนส่ง ลำเลียงสัมภาระ ฯลฯ

๕๕ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๓๐ เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๐๔ เรื่องเดิม, หน้า ๓ - ๒๓.

๔.๒ กองกำกับการพัฒนาการตำรวจตระเวนชายแดน ทำหน้าที่วางแผนวิจัย เพื่อการพัฒนากิจการของกองบัญชาการโดยทั่วไป

๔.๓ กองบังคับการอำนวยการตำรวจตระเวนชายแดน แยกออกเป็น ๔ กองกำกับการทำหน้าที่อำนวยการในการปฏิบัติการ

๔.๔ กองบังคับการสนับสนุนตำรวจตระเวนชายแดน แยกออกเป็น ๔ กองกำกับการทำหน้าที่ให้การสนับสนุนการปฏิบัติการระงับเหตุโดยทั่วไป

๔.๕ กองบังคับการฝึกพิเศษ แยกออกเป็น ๔ แผนก และ ๕ กองกำกับการทำหน้าที่ในการฝึกอบรมหลักสูตรพิเศษในการปฏิบัติการ

๔.๖ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๑ ประกอบไปด้วยกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๒, ๓

๔.๗ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๒ ประกอบไปด้วยกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๓, ๔

๔.๘ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๓ ประกอบไปด้วยกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๕, ๖

๔.๙ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๔ ประกอบไปด้วยกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๘, ๙

๕. กองบัญชาการศึกษา มีภาระหน้าที่ควบคุมและให้การศึกษ อบรม เสริมสร้างสมรรถภาพเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีความรู้ความสามารถยิ่งขึ้น โดยแบ่งหน่วยงานออกเป็น

๕.๑ หน่วยงานภายในกองบัญชาการ

๕.๒ กองอำนวยการศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ที่สังกัดในกองบัญชาการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนและหลักสูตรที่กำหนดไว้

๕.๓ กองรอยประจำกองบัญชาการ

๕.๔ โรงเรียนสืบสวน มีหน้าที่ดำเนินการอบรมข้าราชการของกรมตำรวจและกรมการปกครอง เพื่อให้มีสมรรถภาพในการสืบสวนสอบสวน

๕.๕ กองบังคับการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ทำการสอนฝึกอบรมวิชาความรู้ต่าง ๆ แก่นักเรียนนายร้อยตำรวจ ฝึกอบรมบุคคลภายนอกที่สมัคร เข้ารับราชการกรมตำรวจ หรืออบรมชั้น-
ประทวนที่ได้รับการ เลื่อนยศขึ้น เป็นนายตำรวจสัญญาบัตร

๕.๖ กองกำกับการโรงเรียนนายสิบตำรวจ มีหน้าที่ฝึกอบรมนักเรียนนายสิบ-
ตำรวจ เพื่อออกมารับราชการ เป็นนายตำรวจชั้นประทวน

๕.๗ กองกำกับการโรงเรียนตำรวจนครบาล มีหน้าที่ฝึกอบรมนักเรียนพลตำรวจ
นครบาลตามระเบียบและหลักสูตรที่กรมตำรวจ ใ้กำหนดขึ้น เพื่อออกมารับราชการ ในหน่วยงานของ
ตำรวจนครบาล

๕.๘ กองกำกับการโรงเรียนตำรวจภูธรที่ ๑ - ๙ มีหน้าที่ฝึกอบรมนักเรียนพลตำรวจ-
ภูธรตามระเบียบและหลักสูตรที่กรมตำรวจ ใ้กำหนดขึ้น เพื่อออกมารับราชการ ในหน่วยงานของตำรวจ
นครบาล

๖. กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยทั่วราชอาณาจักร
เป็นการให้ความช่วยเหลือตำรวจท้องที่ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยแบ่งหน่วยงานออกเป็น

๖.๑ หน่วยงานภายในกองบัญชาการ ได้แก่แผนกต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือกิจการ
ภายในกองบัญชาการ

๖.๒ กองปราบปราม มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน ปราบปรามการกระทำความผิด
ทางอาญาทั่วราชอาณาจักร แบ่งออกเป็น ๗ กองกำกับการ

๖.๓ กองตำรวจสันติบาล มีหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของประเทศและ
กิจการทางการเมือง ตลอดจนปฏิบัติการภารกิจ เฉพาะที่ได้รับมอบหมาย

๖.๔ กองทะเบียนประวัติอาชญากรรม มีหน้าที่รวบรวมประวัติ พฤติกรรม ของบุคคล
ที่เคยกระทำความผิด วิธีการประทุษร้าย การออกประกาศสืบหาคนหาย พลัดหลง สืบจับคนร้ายและของหาย

๖.๕ กองพิสูจน์หลักฐาน ทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานต่าง ๆ มีการตรวจพิสูจน์
ทางวิทยาศาสตร์ และทางหลักการ เปรียบเทียบการลายรูป การตรวจสถานที่เกิดเหตุ

๖.๖ กองทะเบียน มีภาระหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณาออกใบอนุญาต วางระเบียบปฏิบัติ

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย บริหารงานติดต่อกับประชาชนได้รับความสะดวกและรวดเร็ว โดยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติต่าง ๆ คือ พระราชบัญญัติอาวุธปืน พระราชบัญญัติรถยนต์ พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พระราชบัญญัติล้อเลื่อน พระราชบัญญัติโรงรับจำนำ ฯลฯ

๒.๓ กองตำรวจรถไฟ มีหน้าที่ควบคุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายในเขตและบนขบวนรถไฟแห่งประเทศไทย

๒.๔ กองตำรวจน้ำ ทำหน้าที่ปราบปรามผู้กระทำความผิดทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำการปราบปรามผู้กระทำความผิดทางเกี่ยวกับศุลกากร การประมง คนเข้าเมือง การเดินเรือในน่านน้ำไทย และการควบคุมการเดินเรือในน่านน้ำไทย และการควบคุมการส่งสินค้าออกไปนอกและนำเข้ามาในพระราชอาณาจักร

๒.๕ กองตำรวจทางหลวง มีหน้าที่ควบคุมตรวจตรายานพาหนะที่เดินบนทางหลวง และการจราจรบนทางหลวงในส่วนภูมิภาคนอกเขตเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนด เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่อชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนผู้โดยสารยานพาหนะบนทางหลวง ควบคุมรักษาไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย

๒.๖ กองบังคับการตำรวจป่าไม้ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกัน สืบสวนสอบสวน-ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้ทุกกรณี

การแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจได้แก่การปรับปรุงแก้ไขส่วนย่อยมาจนถึงวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมการแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ โดยเพิ่มเติมหน่วยงานระดับกองบัญชาการดังต่อไปนี้ ๕๖

๑. หน่วยงานขึ้นตรงต่อกรม
๒. กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
๓. กองบัญชาการตำรวจ
๔. กองบัญชาการตำรวจนครบาล

๕๖ ขณะนี้คณะกรรมการกฤษฎีกากำลังจัดพิมพ์ลงใน พระราชกฤษฎีกาแก้ไขการแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ ครั้งที่ ๕ ใน ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎีกา เล่มที่ ๑๐๐ ฉบับพิเศษ

- ๕. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
- ๖. กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๑
- ๗. กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๒
- ๘. กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๓
- ๙. กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๔

การขยายกองบัญชาการเพิ่มเติมนี้ได้เพิ่มเติมแก้ไขโดยยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๓๐ ขด ๒๑ เกี่ยวกับกองบัญชาการตำรวจภูธร โดยแยกกองบัญชาการตำรวจภูธรเดิมออกเป็นกองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๑ รวมเอากองบังคับการที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๖, ๒๗, ๒๘, ๒๙, ๓๐, ๓๑, ๓๒, ๓๓, ๓๔, ๓๕, ๓๖, ๓๗, ๓๘, ๓๙, ๔๐, ๔๑, ๔๒, ๔๓, ๔๔, ๔๕, ๔๖, ๔๗, ๔๘, ๔๙, ๕๐, ๕๑, ๕๒, ๕๓, ๕๔, ๕๕, ๕๖, ๕๗, ๕๘, ๕๙, ๖๐, ๖๑, ๖๒, ๖๓, ๖๔, ๖๕, ๖๖, ๖๗, ๖๘, ๖๙, ๗๐, ๗๑, ๗๒, ๗๓, ๗๔, ๗๕, ๗๖, ๗๗, ๗๘, ๗๙, ๘๐, ๘๑, ๘๒, ๘๓, ๘๔, ๘๕, ๘๖, ๘๗, ๘๘, ๘๙, ๙๐, ๙๑, ๙๒, ๙๓, ๙๔, ๙๕, ๙๖, ๙๗, ๙๘, ๙๙, ๑๐๐, ๑๐๑, ๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๔, ๑๐๕, ๑๐๖, ๑๐๗, ๑๐๘, ๑๐๙, ๑๑๐ รวมเอากองบัญชาการที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๖, ๒๗, ๒๘, ๒๙, ๓๐, ๓๑, ๓๒, ๓๓, ๓๔, ๓๕, ๓๖, ๓๗, ๓๘, ๓๙, ๔๐, ๔๑, ๔๒, ๔๓, ๔๔, ๔๕, ๔๖, ๔๗, ๔๘, ๔๙, ๕๐, ๕๑, ๕๒, ๕๓, ๕๔, ๕๕, ๕๖, ๕๗, ๕๘, ๕๙, ๖๐, ๖๑, ๖๒, ๖๓, ๖๔, ๖๕, ๖๖, ๖๗, ๖๘, ๖๙, ๗๐, ๗๑, ๗๒, ๗๓, ๗๔, ๗๕, ๗๖, ๗๗, ๗๘, ๗๙, ๘๐, ๘๑, ๘๒, ๘๓, ๘๔, ๘๕, ๘๖, ๘๗, ๘๘, ๘๙, ๙๐, ๙๑, ๙๒, ๙๓, ๙๔, ๙๕, ๙๖, ๙๗, ๙๘, ๙๙, ๑๐๐, ๑๐๑, ๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๔, ๑๐๕, ๑๐๖, ๑๐๗, ๑๐๘, ๑๐๙, ๑๑๐ รวมเอากองบังคับการที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๖, ๒๗, ๒๘, ๒๙, ๓๐, ๓๑, ๓๒, ๓๓, ๓๔, ๓๕, ๓๖, ๓๗, ๓๘, ๓๙, ๔๐, ๔๑, ๔๒, ๔๓, ๔๔, ๔๕, ๔๖, ๔๗, ๔๘, ๔๙, ๕๐, ๕๑, ๕๒, ๕๓, ๕๔, ๕๕, ๕๖, ๕๗, ๕๘, ๕๙, ๖๐, ๖๑, ๖๒, ๖๓, ๖๔, ๖๕, ๖๖, ๖๗, ๖๘, ๖๙, ๗๐, ๗๑, ๗๒, ๗๓, ๗๔, ๗๕, ๗๖, ๗๗, ๗๘, ๗๙, ๘๐, ๘๑, ๘๒, ๘๓, ๘๔, ๘๕, ๘๖, ๘๗, ๘๘, ๘๙, ๙๐, ๙๑, ๙๒, ๙๓, ๙๔, ๙๕, ๙๖, ๙๗, ๙๘, ๙๙, ๑๐๐, ๑๐๑, ๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๔, ๑๐๕, ๑๐๖, ๑๐๗, ๑๐๘, ๑๐๙, ๑๑๐

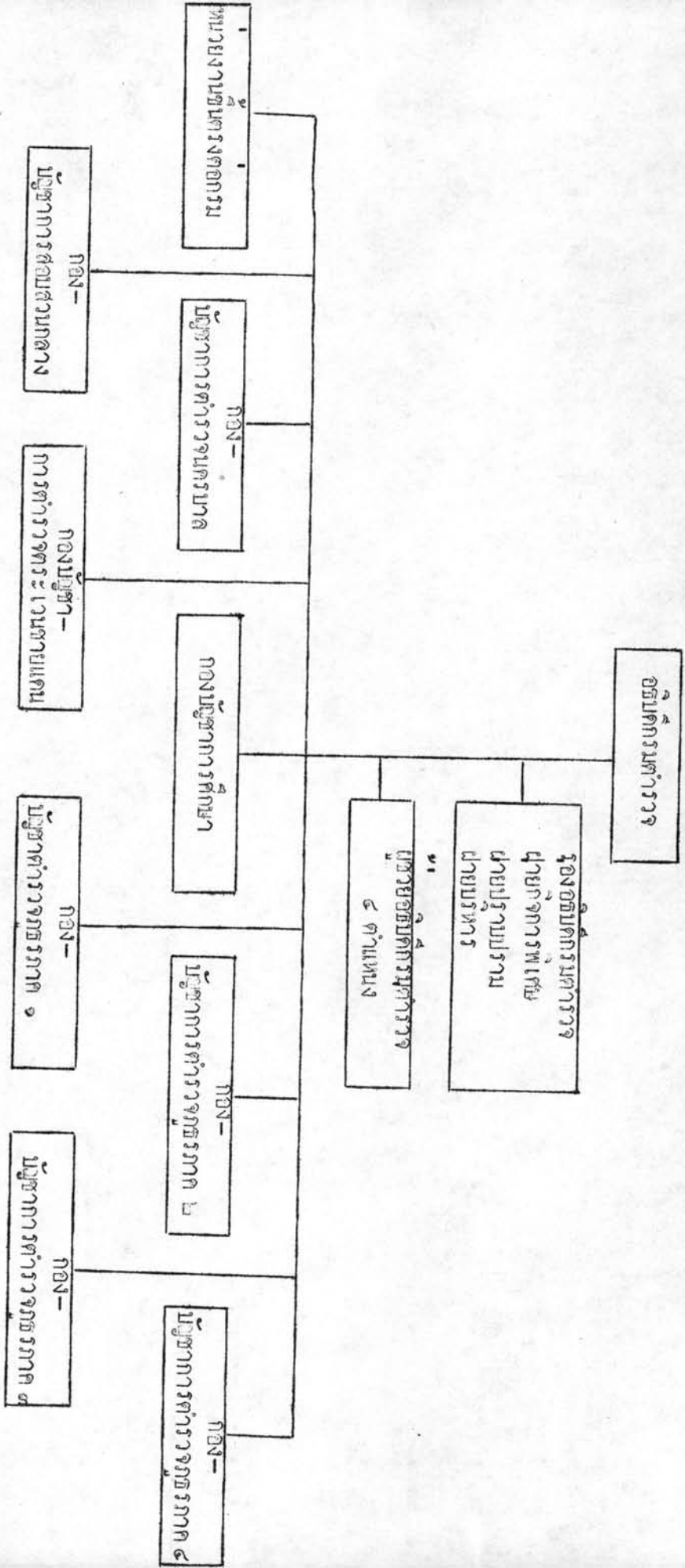
ต่อมาในวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ กรมตำรวจได้ขยายกองกำลังพล ซึ่งสังกัดในหน่วยงานขึ้นตรงต่อกรมขึ้นพื้นฐานเท่ากับกองบังคับการ^{๕๙} โดยมีเหตุผลว่าเนื่องจากกรมตำรวจมีกำลังตำรวจเพิ่มมากขึ้นถึงหนึ่งแสนคนเศษ และกองบัญชาการตำรวจนครบาลได้เสนอการจัดตั้งหน่วยพิเศษปราบปรามโจรจลาจล โดยรวมกองกำลังการรื้อฟื้นและศูนย์รวมข่าว กองกำลังการรักษาสถานที่ รวมทั้งเข้าด้วยกัน การจัดระเบียบราชการกรมตำรวจในปัจจุบันอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ อธิบดีกรมตำรวจ, รองอธิบดีกรมตำรวจ, ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ, แขนงงานในระดับกองบัญชาการดังนี้

- ๑. หน่วยงานขึ้นตรงต่อกรม
- ๒. กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
- ๓. กองบัญชาการที่ศึกษา
- ๔. กองบัญชาการตำรวจนครบาล
- ๕. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

^{๕๙} คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติการจัดตั้งในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๕ และกรมตำรวจได้เสนอเรื่องต่อคณะกรรมการกฤษฎีกาในวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ เพื่อพิมพ์ลงในราชกิจจานุเบกษา

๒. กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๑
๓. กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๒
๔. กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๓
๕. กองบัญชาการตำรวจภูธรภาคที่ ๔

การตั้งคณะกรรมการตำรวจไทย (พ.ศ. ๒๕๑๕)

ที่มา: ผู้เขียนศึกษาได้จากเอกสารของกรมตำรวจ ความพระราชนิพนธ์ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๓๙ หน้า ๒๕๑๕.